

LAKIALOITE 159/2000 vp

Laki sosiaali- ja terveydenhuollon asiakasmaksuista annetun lain 11 §:n muuttamisesta

Eduskunnalle

ALOITTEEN PÄÄASIALLINEN SISÄLTÖ

Lakialoitteessa ehdotetaan muutettavaksi sosiaali- ja terveydenhuollon asiakasmaksuista määräävää lakia. Siinä tapauksessa, että palvelun käyttäjä on elänyt hoidon alkaessa yhteistaloudessa avioliitossa tai avioliitonomaisissa olosuhteissa ja hänen tulonsa hoidon alkaessa ovat olleet merkittävästi suuremmat kuin kotiin jää-

vän puolison tulot, asiakasmaksu tulisi määrätä korkeintaan 50 prosentin suuruiseksi palvelun käyttäjän ja tämän avio- tai avopuolison yhteensasketuista nettokuukausituloista. Nykyinen asetus (912/1992 15 §:n 5 momentti) jättää kunnille liikaa tulkinnanvaraa, eikä juuri eroa sisällöllisesti lain 734/1992 11 §:n 1 momentista.

PERUSTELUT

Nykyinen laki antaa kunnille mahdollisuuden alentaa pitkäaikaiseen laitoshoitoon joutuneen henkilön asiakasmaksua, jos ne sen katsovat tarpeelliseksi. Lain sosiaali- ja terveydenhuollon asiakasmaksuista 734/1992 11 § määrää, että "maksu voidaan jättää perimättä tai sitä voidaan alentaa jos henkilön elatusvelvollisuus, toimeentuloedellytykset tai huollolliset näkökohdat huomioon ottaen siihen on syytä". Lisäksi 1.10.1999 voimaan tulleen asetuksen 912/1992 15 §:n 5 momentissa todetaan, että "maksu tulee tarvittaessa määrätä sosiaali- ja terveydenhuollon asiakasmaksuista annetun lain 11 §:n säännös huomioon ottaen 1 momentissa säädettyä alemmaksi". Molemmat pykälät siis antavat mahdollisuuden maksun alentamiseen, mutta jättävät myös kunnille runsaasti tulkinnanvaraa siitä, milloin 11 §:ssä mainitut näkökohdat täyt-

tyvät. Laissa määritellyt maksun alentamisen perusteet ovatkin melko epätarkat.

Kysyin 5.5.2000 peruspalveluministeri Osmo Soininvaaralta kirjallisesti (KK 435/2000 vp), aikooko hallitus antaa kunnille tarkemmat ja viralliset ohjeet kyseisen pitkäaikaista laitoshoidtoa koskevan lain 15 §:n 5 momentin käytöstä ja soveltamisesta. Ministeri vastasi, ettei kunnille ole annettu asiasta minkäänlaisia ohjeita. Kunnat voivat siis edelleen vapaasti tulkita lakia miten haluavat ja päättää itsenäisesti siitä, milloin edellytykset maksun alentamiselle täyttyvät. Liika tulkinnanvaraisuus on siis epäilemättä syynä siihen, etteivät kunnat ota riittävässä määrin huomioon varsinkaan kotiin jäävän puolison taloudellisen tilan muutosta suurempituloisen puolison joutuessa pitkäaikaiseen laitoshoitoon.

Eläkeläisten keskuudessa sellainen tulonjako, jossa toinen aviopuoliso tienaa esimerkiksi 10 000 mk/kk ja toisen tulot koostuvat ainoastaan mahdollisesti kansaneläkkeestä, on edelleen hyvin yleinen. Tämä johtuu siitä, että kotiäitiys oli aiemmin huomattavasti yleisempää kuin nykyisin. Näin ollen myös eläkkeellä olleeseen aviopuoliso rahoittavat menonsa pääosin miehen eläketuloilla. On siis luonnollista, että jos perheen kuukausituloista peritään yhtäkkiä lähes 80 prosenttia asiakasmaksuina, muodostuu vuosien varrella hankitun tavanomaisen omaisuuden kustannuksista huolehtiminen pian ylivoimaiseksi.

Kun pitkäaikaiseen laitoshoitoon joutunut henkilö ja tämän puoliso katsoo, että puolisoiden välistä elatusvelvollisuutta ja siitä määrättävän lain henkeä rikotaan kunnan taholta, on muutosta haettava käräjäoikeudesta. Prosessi on

kuitenkin — varsinkin vanhuksille — raskas, pitkä ja kallis. Käräjäoikeus ei voi eikä saa olla ainoa tie kotiin jäävän puolison toimeentulon turvaamiseksi sellaisessa tapauksessa, jossa puolisoista selkeästi suurempituloinen joutuu pitkäaikaiseen laitoshoitoon.

Tasapuolisin malli sekä kunnan että perheen kannalta on sellainen, jossa maksu määräytyy pariskunnan yhteenlasketuista tuloista niin, että toisen joutuessa pitkäaikaiseen laitoshoitoon tuloista puolet jää kotiin jäävälle puolisolle ja toinen puoli määrätään kunnalle asiakasmaksuna.

Lainsäädäntömuutos edellyttäneen asetuksen 15 §:n tarkistamista vastaamaan lain 11 §:n henkeä ja tavoitteita.

Edellä olevan perusteella ehdotamme,

että eduskunta hyväksyy seuraavan lakiehdotuksen:

Laki

sosiaali- ja terveydenhuollon asiakasmaksuista annetun lain 11 §:n muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
lisätään 3 päivänä elokuuta 1992 sosiaali- ja terveydenhuollon asiakasmaksuista annetun lain (734/1992) 11 §:ään, sellaisena kuin se on laissa 1288/1993 uusi 3 momentti, seuraavasti:

11 §

Maksun perimättä jättäminen tai alentaminen

Mikäli palvelun käyttäjä on ennen laitoshoidon alkamista elänyt yhteistaloudessa avioliitossa tai avioliitonomaisissa olosuhteissa ja hänen

tulonsa ovat merkittävästi suuremmat kuin kotiin jäävän avio- tai avopuolison, voidaan maksu määrätä enintään 50 prosentin suuruisiksi puolisoiden yhteenlasketuista kuukausituloista.

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta .

Helsingissä 25 päivänä lokakuuta 2000

Eero Akaan-Penttilä /kok
Timo Ihamäki /kok

Raija Vahasalo /kok
Tuija Nurmi /kok

Jyri Håkämies /kok
Marjukka Karttunen-Raiskio /kok
Riitta Korhonen /kok
Olli Nepponen /kok
Leena-Kaisa Harkimo /kok
Pertti Hemmilä /kok
Petri Salo /kok
Pekka Kuosmanen /kok

Kari Kantalainen /kok
Sirpa Pietikäinen /kok
Pirjo-Riitta Antvuori /kok
Martti Tiuri /kok
Timo Seppälä /kok
Jouni Lehtimäki /kok
Esko Kurvinen /kok
Lasse Virén /kok

